

Den Conradske brevsamling – Hilsen fra Argentina

Af Knud Andreasen

En majdag i 2013 fik Varde Lokalhistoriske Arkiv tilbudt en stak breve. Det var en større sag, nemlig to bæreposer fyldte med private breve, som var fundet på et loft i Hjerting og indleveret til arkivet der. Alle brevene var skrevet for omkring 80 år siden og af den samme person – en dansk immigrant i Argentina. Da han ikke umiddelbart kunne identificeres, blev opmærksomheden rettet mod brevenes modtager, som var brevskriverens moder boende Bastrupsvej 2 i Varde.

Samlingen blev støvet af og lagt i datoorden. Det drejede sig om i alt 550 breve skrevet i årene 1928 til 1934, og da tilknytningen til Varde var størst, blev de registreret og arkiveret på lokalarkivet her. Hvert brev er mindst på et par sider, så den efterfølgende læsning var tidskrævende, men gav et spændende indblik i en anden tid og en helt anden verden.

De mange breve var ikke blot livstegn, men samlet set nærmere en dagbog med en ung mands oplevelser i det fremmede suppleret med kommentarer til indholdet i de breve, der må være gået den modsatte vej. Dem har vi ikke set, men brevene fra Argentina til Danmark er skrevet i et sprog så flydende og så levende, at man ud fra bare den del af korrespondancen får en komplet fortælling om seks år i Argentina. Seks års kamp for at overleve i en barsk verden mest

bestående af europæiske indvandrere, som alle var rejst hjemmefra i forventning om at tjente en masse penge i det fremmede. Det havde måske også tidligere været muligt, men her i slutningen af tyverne var det blevet en helt anden tid. Der var krisetider ikke blot i Europa, men også i Sydamerika.

Udvandring til Argentina

Generelt hører vi ikke så meget om de danskere, der udvandrede til Argentina. Om udvandringen til USA findes der mange erindringer, romaner m.v., men om udvandringen til Argentina næsten intet, og det er der en god forklaring på.

Den totale danske udvandring omfattede ca. 300.000 personer, og 90 % af dem tog til USA. Så er der 30.000 tilbage til alle øvrige lande, og 13.000 valgte Argentina. Emigrationen til Argentina fandt sted i samme periode som den øvrige udvandring – en periode med ganske ustabile forhold i Argentina, så kun 60 % eller 7.800 af de i forvejen ret få indvandrere slog sig ned permanent.

Men hvorfor forlod 300.000 overhovedet Danmark fra midten af 1800-tallet og frem til første del af 1900-tallet? Det gjorde de på grund af mangel på jord og arbejde. De søgte til andre dele af verden, hvor der var jord nok til dem, der kunne og ville dyrke

Brevskriveren, Conrad Buurgaard Jensen. Privateje.

den, og her var danske bønderkarle efter-spurgte, for er der noget, danskere altid har været gode til, så er det til at drive landbrug.

Danskerne havde derfor ikke svært ved at slå sig igennem i det fremmede, men blandt de danske emigranter var der naturligvis også nogle, der ikke havde lært at styre et spand heste. Selv om størstedelen af Danmarks befolkning dengang levede på landet, havde vi også en befolkning i byerne. Herfra udvandrede der dog ikke så mange. Byboerne havde ikke noget at tilbyde, som adskilte dem fra den arbejdskraft, der i øvrigt var tilgængelig i de store immigrant-

lande, og de nåede typisk ikke længere end til den havneby, hvor de var gået i land. I disse byer var der virkelig kamp om jobbene. En kamp, der udkæmpedes på viljen til at arbejde for en ussel betaling og under usle betingelser.

Det var i det miljø, vores brevskriver overlevede i seks år, inden han endelig opgav sin søgen efter rigdom og vendte tilbage til Varde. For det var en ung mand fra Varde, Conrad Buurgaard Jensen, der havde skrevet de mange breve hjem til sin familie. En familie, som betød alt for ham, og længslen efter hjemmet har været stærk. For hvert af de år, han opholdt sig i det fremmede, skrev han i gennemsnit omkring 100 breve til hjemmet.

Hvem var denne Conrad Buurgaard Jensen?

Jo, han var sønnesøn af den ældre Conrad Jensen, Varde, der i 1872 etablerede sig som urmager i det første hus i Vestergade. Dennes søn Poul Buurgaard Jensen blev urmager som sin far, og i 1908 blev han optaget i forretningen, som nu hed Conrad Jensen & Søn. Poul Buurgaard Jensen var forinden blevet gift med Bodil Jensen, og den Conrad Buurgaard Jensen, der rejste til Argentina, var Poul og Bodils ældste. Siden kom datteren, Henny og sønnen, Børge. Børge Buurgaard Jensen, der blev urmager og optiker, var fra begyndelsen af 1930'erne også en del af forretningen i Vestergade.

Det var den yngste søn, der tog over som tredje generation af urmagere, men hvorfor ikke den ældste, som til og med var opkaldt efter bedstefaderen? Conrad blev i stedet udlært på kontoret hos grosserer Harald

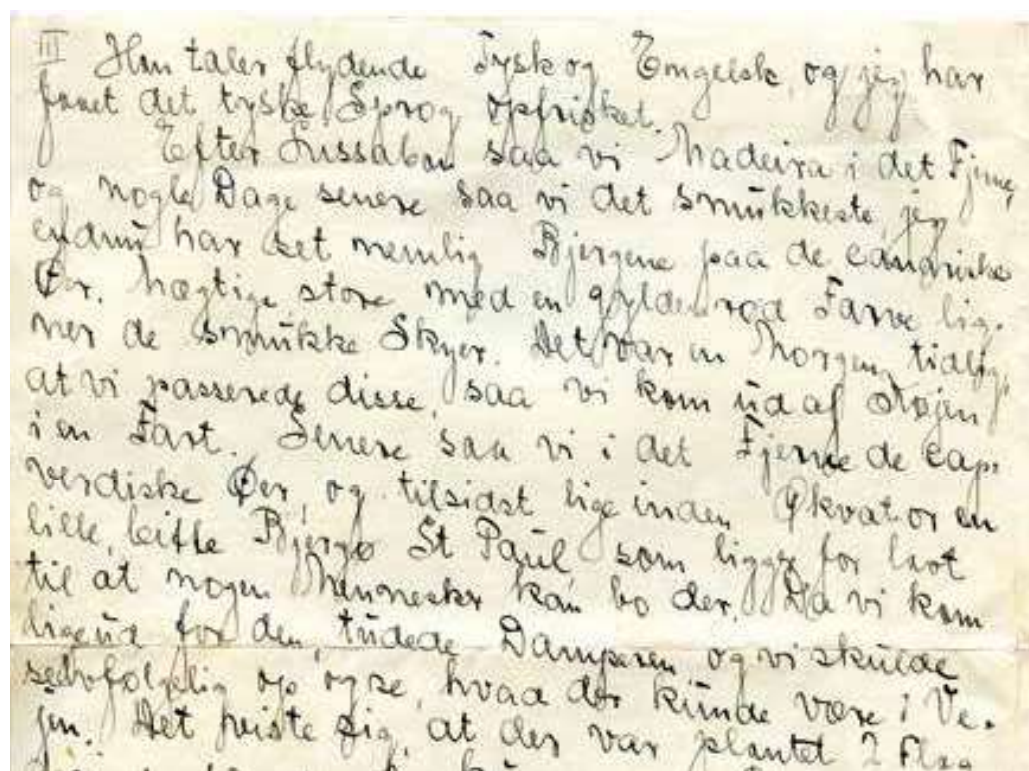
Urmagerforretningen med Poul Buurgaard Jensen i døren. Varde Lokalhistoriske Arkiv.

Nielsen, som var en nær ven af familien. Vi kender ikke baggrunden for dette valg af uddannelse.

Grosserer Harald Nielsen var gift med en Palludan, med Lovise, datter af købmand og bankdirektør Jens Worm Palludan, Varde. Hendes søster Cecilie blev gift med Jens Frederik Lassen, og de to svogre overtog svigerfaderens købmandsgård, kaldet den Palludanske på hjørnet af Vestergade og Grydergade. Familien Lassen boede i den Palludanske Gaard, og Harald Nielsen, der tidligt blev enkemand, havde et hus på hjørnet af Lundvej og Bastrupsvej. På den mod-

satte side af Bastrupsvej i nr. 2 boede urmagerfamilien, Bodil og Poul Buurgaard Jensen med deres tre børn, og det nære naboskab og venskab kan have været årsag til, at den ældste søn, Conrad fik en læreplads.

I oktober 1928, da Conrad var 23 år, forlod han Varde for at udvandre til Argentina. De store bølger af udvandring var da for længst fortid, men dampskibsselskaberne med ruter fra vesteuropæiske havne til Nord- og Sydamerika fandtes endnu. Lørdag den 27. oktober 1928 gik Conrad i Hamburg ombord på Hamburg-Südamerikanische Dampfschiffahrts-Gesellschafts

Udsnit af brev skrevet ombord på "Cap Polonio". Bemærk den tydelige håndskrift og sproget! Varde Lokalhistoriske Arkiv.

dampskib "Cap Polonio", som efter anløb i Frankrig, Spanien og Portugal satte kursen mod først Rio de Janeiro og derefter Buenos Aires.

Var denne beslutning om at tage til Sydamerika nu velovervejjet?

Vel næppe, og tiderne var ikke gode. Fremtidsudsigterne for en kontorist i Argentina var til et liv på det absolut jævne, selv om der i tiden gik mange fortællinger om, hvor godt det var gået de unge mænd, der tidligere var rejst til det forjættede Amerika. Enkelte kom endda tilbage igen og kunne berette om de store muligheder, der var for den, der havde viljen til at knokle for at tjene penge. Så mange penge, som man ikke engang turde drømme om i Danmark.

Én af dem var Karl Ingo Thissenius, en søn fra kroen i Ho. Han var langt ude i familie med urmagerfamilien i Varde og jævnaldrene med Conrad. Sine unge år til trods havde Thissenius allerede været i Argentina for at arbejde ved landbruget. Han var nu hjemme på besøg og klar til igen at tage af sted – denne gang ledsaget af kæresten Sofie.

Conrad hægtede sig på selskabet, på den erfarne, og med på rejsen var også Hugo Schmidt en bekendt fra Varde.

Dampskibet ankom til Buenos Aires den 15. november, og et par dage efter ankomsten skrev Conrad til familien på Bastrupsvej.

Vi er nu alle ankommet til Buenos Aires, ja det er

oven i købet saavidt at alle der skulle i Campen er rejst igen. Tilbage i Buenos Aires er kun Hugo Schmidt og jeg. Vi har en Del Adresser, vi først vil prøve, saa vi har lejet Værelse i et Pensionat. Da alle herovre stadig taler om Campen tænker jeg at Enden bliver vi ogsaa vil forsøge derude, det varer jo kun 1½ Maaned, og der tjenes gode Penge den Tid.

Conrad bruger ordet campen om at tage på landet. Underforstået for at arbejde ved landbruget.

Det blev dog ikke aktuelt. De to venner fandt hurtigt arbejde i Buenos Aires, som det fremgår af dette brev fra den 1. december 1928:

Skal begynde som tjener på en stor restaurant hos General Motors i morgen søndag. Og lidt senere: ... det er en ganske god Løn, jeg kan få Kost og 120 Pesos pr. Maaned. Hugo Schmidt arbejder paa en stor Fabrik fra 7-1 Middag til igen fra 1-7 og han kan tjene 6,80 Pesos.

Den amerikanske bilproducent General Motors byggede i 1925 en samlefabrik i Buenos Aires. Det var primært Chevrolet og Oldsmobile, der rullede ud af fabrikken. På det her tidspunkt i slutningen af tyverne i et antal på 10.000 biler om året.

Efter et par ugers arbejde som tjener beskrev Conrad i et brev fra Buenos Aires i december 1928 sine hverdage med et arbejde, der for ham som kontormand må have været meget uvant:

Jeg begynder dér Kl. 7 (Kl. 6 Morgen maa jeg op), og er først hjemme igen ved 10 Tiden, men det gør ikke noget, jeg er blevet et helt andet Menneske

Vækkeuret stilles. Man kom ikke for sent på arbejde! Privateje.

siden jeg har faaet denne Plads. Om Morgenen faar jeg Kaffe, saa gaar det løs med at feje Gulv, og det er ikke helt smaa Arealer. Senere skal Sølvtøjet pudses, saa spises der Middag Kl. 10, saa sættes Stolene paa Plads, saa vi er parat til at servere Kl. 12, da strømmer det nemlig ind med Gæster. Fra 12-2 er en evig Pine, da jeg nemlig ikke kender de spanske Retter, desuden er der saadan en Løben, at de 2 Timer alene kan gøre mig træt. Der er Masser af Mennesker, som bestiller i Munden paa hinanden, saa det kan være vanskeligt at huske det hele. Bagefter skal alt tages ud, saa fejes Gulv, støves af o.s.v. Kl. 4-5 drikkes Kaffe eller The, saa faar vi travlt igen. Det hele er uafbrudt Arbejde med snavsede Mennesker. Kl. 8-9-9½ er vi færdige, men saa er jeg saa træt, at jeg synker om i Sporvognen og hjemme i Seng med det samme.

Det lyder barskt i en nutidig sammenhæng, men Conrad fremstillede alligevel sin nye hverdag i et optimistisk skær for at overbevise dem derhjemme om, at han havde truffet det rigtige valg. For det havde næppe skortet på advarsler, da han planlagde at følges med Karl Ingo Thissenius til Argentina. De to ikke-landmænd Conrad og Hugo havde enkelte kontaktadresser med hjemmefra, men de bragte ikke arbejde, så de unge mænd måtte acceptere de betingelser, der kunne opnås i en by overbefolket med indvandrere fra Europa. At det kunne knibe med altid at holde humøret oppe, fremgår af det næste brev fra Buenos Aires den 21. december 1928:

Jeg føler mig udmærket tilpas og kan ikke tro andet end, at jeg maa være rask, siden jeg kan arbejde hveranden Dag 12 Timer hveranden Dag 14 Timer, og det er ikke Arbejde som hjemme i Danmark, nej, herovre forlanges en Del mere, de kan jo faa 10 for 1. Det værste ved det hele er, at man arbejder sammen med "Hunde", bliver behandlet som en Hund og faar Hundeføde, men det maa man tage med, og det vænner man sig nok til i Længden.

Conrad forklarede yderligere i et senere brev:

Moder skrev i sidste Brev, at det var godt, jeg ikke arbejdede om Søndagen, men det gør jeg dog, hver 3^{die} Søndag fra 6½ Morgen til ca. 9 Aften, saa denne 3^{die} Søndag holder jeg ikke meget af.

Langt hjemmefra

Turen med passagerdamper til Sydamerika tog 19 dage. Skibet, vennerne var med, "Cap

Polonio", brugte 19 dage på rejsen fra Hamburg til Buenos Aires, og de senere, mange breve mellem Conrad og familien i Varde bragtes med samme eller lignende skibe. Så, når forældrene i et brev omtalte en begivenhed i Varde, modtog Conrad beskrivelsen i dette brev nogle og tyve dage senere. Brevets indhold blev læst omhyggeligt og gav måske anledning til et par spørgsmål, som Conrad stillede i sit næste brev, der nåede Varde omkring to måneder efter begivenheden var omtalt første gang. Spørgsmålene blev så måske besvaret i det følgende brev, som havde samme rejsetid fra Varde, og der gik derfor op mod tre måneder fra en bestemt begivenhed havde fundet sted, til Conrad var fuldt orienteret.

Set med vore nutidige øjne var det en noget speciel måde at kommunikere på, men sådan var kontakten mellem Conrad og hans familie i Varde gennem de seks år, hvor han opholdt sig i Argentina. Der fandtes dog en både hurtigere og meget dyrere kommunikationsform, nemlig ved hjælp af telegrafnettet. Conrad sendte faktisk hilsener pr. telegram, blandt andet til forældrenes fødselsdage. Når de to former for kommunikation blev blandet, kunne det give sig udtryk i situationer, som man må betegne om groteske.

Nytårsdag, den 1. januar 1929 skrev Conrad:

Min kære, lille Moder! Ja, det var et haardt Slag for mig at erfare, at min lille Fader var død og hvad maa det saa ikke have været for min søde, lille Mor. – Da jeg læste Telegrammet, kunde jeg slet ikke tro, at det var til mig, og jeg ringede i min

Nervøsiteten til Konsulatet, men det var desværre kun altfor sandt.

Conrad skrev derefter deltagende breve den 14., 15. og 17. januar 1929, mens han den 23. januar anslog en helt anden tone:

Kære lille Moder, kære lille Fader, kære lille Henny og kære lille Børge. Jeg er saa glad saa glad over, at min kære Fader lever i bedste Velgaaende, og at jeg kun har været udsat for en stor Fejltagelse. Jeg kan rigtig forstaa Forbavselsen hjemme over mit Telegram, og den sikkert større og større Forbavselse, efterhaanden, som mine Breve er ankommet, men jeg maa hellere forklare det hele fra Begyndelsen. Den 28. December modtog jeg et Telegram gennem det danske Konsulat.

Co Burgard,
Baires Consulado Dinamarca
Fader doed med Fred.
Hilsen fra ham og os.

Jeg ringede straks til Konsulatet for at faa Sikkerhed, og det meddelte mig, at Telegrammet var til mig, og skønt det var afsendt fra Holstebro, saa kunde jeg jo ikke tro andet.

Den kære lille fader, Poul Buurgaard Jensen døde først i 1960. Han blev 81 år gammel.

Selv om faderens formodede dødsfald fyldte i brevene fra januar 1929, blev der dog også plads til en hilsen fra Herr Stæhr, fra telegrafbestyrer Knudsens og fra en fætter Juel i Norge. Conrad skrev også, at han endnu ikke havde besøgt Lindboe's og heller ikke Skaftes. Alle breve slutter med hilsen til Herr Nielsen. I firmaet hos grosserer Harald Nielsen havde Conrad fået en regnskabsuddannelse, og han skyldte Herr Niel-

sen penge. Formodentligt drejede det sig om udlæg til rejsen?

Det er karakteristisk, at Argentina er så fjernt, at Conrad måtte besøge enhver familie, der havde den mindste forbindelse til hans forældre eller til hjembyen. Når man én gang var emigreret, vendte man sjældent tilbage, så man inviterede med glæde enhver med nyheder hjemmefra. De fleste søndage havde Conrad fri, og han fik mulighed for at besøge Lindboe's, som kom fra Norge og var af moderens familie. I april 1929 skrev han:

I Søndags var jeg igen hos Lindboe's, hvor der var nogle unge, norske Piger paa Besøg, det blev en fornøjelig Eftermiddag, da Lindboe's jo altid er saa flinke.

Den 15. august skrev Conrad til lillebroderen Børge, der opholdt sig i Aarhus:

Paa G(eneral) M(otors) gaar alt som sædvanlig, men nu kender jeg flere danske Familier hernede, saa det er gemytligt. Forleden Dag var jeg til Bal i den danske Club "Co-Optimisterne" og morede mig saa udmærket. Jeg blev præsenteret for en rig, dansk Familie, som havde 3 Døtre med. Jeg blev selvfølgelig straks forelsket og dansede over 20 Danse i Træk med den smukkeste af dem.

Nye muligheder

Efter et år i Buenos Aires flyttede Conrad i november 300 km længere mod nord til Rosario, som med 500 tusinde indbyggere er den næststørste by i Argentina. Han skulle arbejde for et dansk firma Pablo E. Hansen, en skibshandel med afdelinger i Buenos Aires og i Rosario. Pablo E. Hansen

*På vej med toget,
måske til Rosario.
Privateje.*

var desuden et handelsfirma, der handlede med tarme, forskellige maskiner m.m. Det ejedes af en tidligere ØK-mand.

Rosario ligger inde i landet ved en større flod og nordligere end Buenos Aires, så somrene er varme, meget varme. På den nordlige halvkugle svarer beliggenheden til Afrikas Middelhavskyst. Dvs. Marokko, Algeriet og Tunesien.

Brev fra Rosario de Santa Fe den 14. november 1929:

I Dag var jeg for første Gang ombord i en hollandsk Baad for at tale med Kaptajnen om levering af Varer. Samtalen gik udelukkende paa Engelsk, og jeg priser mig lykkelig over, at jeg herovre har gjort saa meget for Tysk og Engelsk, for hvad Sprog har at sige, forstaar man først,

naar man er kommet ud, og det har Argentina hjulpet mig til, for her tales maaske flere Sprog end i noget andet Land.

Så kunne Conrad holde jul og nytår for anden gang i Argentina, og nytårsbrevet til faderen var optimistisk og ikke uden en vis stolthed. Rosario de Santa Fe den 30. december 1929:

Kære lille Fader, saa mange Tak for de venlige Lykønskninger, og Tak for alle de gode Ønsker for det nye Aar, jeg haaber selv, at det nye Aar vil bringe mig Lykke, selv om jeg er kommet til Argentina i en daarlig Tid, dog trøster jeg mig med, at naar det er saa svært at faa en Stilling hernede paa Grund af de daarlige Tider, saa maa jeg da være temmelig velbegavet, naar det allerede er lykkedes mig at faa noget.

Conrad var uden tvivl temmelig velbegavet, flittig og hurtig til at lære såvel fremmede sprog som de øvrige færdigheder, der krævedes i Pablo E. Hansens skibsproviantering. Han lærte at sætte pris på argentinerne levevis, der var præget af, at det var sydeuropæere, der først kom til landet og koloniserede det. Man tilbragte megen tid udendørs i klubber og på restauranter, som det fremgår af et brev skrevet efter det første år i Rosario.

Rosario, den 28. oktober 1930:

Jeg synes bedre og bedre om Argentina, alt er saa frit herovre, man kan gøre, som man selv vil og man omgaas kun de Folk, som man synes om. – Lørdag Aften, medens jeg sad med mine Venner og spiste, kom der en Italiener hen til os og spurgte, om vi ikke havde Lyst til at gaa med til en Bryllupsfest. Han havde lovet at tage et Par Venner med, saa hvis vi vilde, saa var vi velkomne. Klokkeren var da 9 $\frac{1}{2}$, men vi skyndte os, og Kl. 10 $\frac{1}{4}$ var vi der, og det var en udmærket Fest, jeg morede mig saa udmærket, jeg dansede hver Dans, og Folk var meget begejstret for os. Ved 6 Tiden om Morgenen (Søndag) sluttede vi, og vi var vel nok trätte, jeg gik hjem og sov til Kl. 8, saa tog jeg et Bad og gik ned i Forretningen. Kl. 10 gik mine Venner og jeg paa Strøget for at se paa Folk, som kom fra Kirke, Kl. 12 Middag og Kl. 1 Tennis til Kl. 5, derefter Kaffe og saa i Kino Kl. 6 til 8 og saa kunde det nok være, at jeg kunde komme i Seng, men det var heller ikke saa mærkeligt, for jeg var trät.

Der gik endnu et år, og julen 1931 nærmede sig. Conrad havde nu været borte fra hjemmet i tre år, og han besvarede et brev således:

En hilsen fra Rosario, 2. juledag 1931. Privateje

Det glæder mig, at mine Kære gärne vilde have mig hjem til Julen, og jeg skal ogsaa indrømme, at det vilde være dejligt, men det lader sig ikke gøre, det bliver blot til det samme, enten bliver man hjemme og nøjes med en daarlig Plads, eller man rejser ud igen og begynder forfra. – Det skal vente til jeg har tjent Milionen, saa jeg kan komme

hjem uden at tænke paa at skulle begynde forfra igen.

Ambitionerne fejlede ikke noget. Conrad var faldet til i Rosario og var blevet medlem af flere klubber, hvor man spillede tennis, svømmede, spiste middage og ofte dansede hele natten. Det var måden at komme i kontakt med pigerne på. De måtte ikke være alene med de unge mænd, men gerne komme i klubberne, hvor familierne var til stede og kunne holde øje med ungdommen. Conrad blev ven med en spanier, Rodriquez, som introducerede ham for nogle lokale familier, og der blev sendt et billede hjem, hvor Conrad og Rodriquez ses på besøg hos en familie med et par spændende døtre.

De to unge Piger kender Rodriquez og jeg for længere Tid tilbage, vi har saa ofte danset der, derimod saa jeg Moderen for første Gang den Aften. Billedet er taget Kl. 12 Aften. Det er mærkelige Navne, de har hernede de to unge Piger hedder Argentina og America til Fornavne. Jeg synes godt om den lille America, som jeg staar sammen med ... I hvert Fald morede vi os udmærket og kom først hjem Kl. 2½ paa Morgenstunden. Den næste Dag var jeg i Biografen med America og en af hendes Veninder, her kan man ikke gaa med en ung Pige alene ...

Livet som ungkarl bød til gengæld på flere muligheder, og det fremgik af de fleste af brevene, at han forstod at føre sig frem i den sydlandsk prægede kultur. Rosario, den 5. Oktober 1932:

Nu paa Lørdag kommer den unge Pige op fra

Buenos Aires for at besøge sin Familie, saa gaar det løs igen med Dans, da der er stor Fest i den spanske Forening. Jeg har i den Anledning købt mig et Sæt nyt blaat Tøj for at være rigtig fin, men man maa jo ogsaa være lidt pæn i Tøjet, naar man kommer saa meget ud, som jeg gør, og særlig, naar de, som man kommer sammen med, altid er flotte i Tøjet. Det har nu altid været en Sygdom, som jeg har haft, jeg har altid skullet være fin i Tøjet, men det giver altid et godt indtryk.

Conrad var lys med blå øjne, hvilket gjorde ham attraktiv blandt de mørkøjede, lokale skønheder, men intet tyder på, at han ville forlove sig med én af dem, og det skyldtes jo nok, at han inderst inde aldrig seriøst overvejede at blive i Argentina. Alligevel kunne den megen omtale af de argentinske piger ikke undgå at bekymre moderen, så Conrad måtte sende nogle beroligende ord:

Jeg tænker endnu paa Moders sidste Brev, hvori Moder omtaler et eventuelt Giftemaal med America og mig, men jeg kan berolige Moder en Gang til, at det bliver aldrig til noget, Moder maa have misforstaaet mine Breve, jeg syntes ikke jeg skrev andet, end at det var søde og naturlige Piger, som man sjældent træffer paa hernede, men derfra og til Forlovelse er der langt, ja i dette Tilfælde kan der slet ikke være tale om noget af den Slags. – Hvad Moder skriver om Moderen til de to unge Piger, er noget meget almindelig hernede, naar de kommer op i Alderen, bliver de svære, og det er saadanne hernede, at en ung Pige er voksen naar hun er mellem 12 og 13 Aar, og allerede ved at blive gammel, naar hun kommer op til 22 Aar, de bliver saa hurtig voksne og saa hurtigt gamle, saa naar man gifter sig med en paa 20 Aar, saa gaar der kun et Par Aar, og hun lægger sig ud og bliver

En glad og charmerende dansker i sydlandsk selskab. Privateje.

gammel, og ligeledes i de fleste Tilfælde ligegyldige med Udseendet ...

Hjemmet trækker

Hen mod julen i 1932 konstaterede Conrad:

Det er ikke til at forstaa, som Tiden gaar, jeg bliver efterhaanden en gammel Svend 28 Aar og gaar paa 5te Aar i Argentina, men trods det, at jeg holder meget af at være her, saa bliver jeg altid en Smule trist ved Juletid, den Tid paa Aaret, hvor jeg helst vilde være hjemme.

Den følelse forstærkedes, og året efter i december 1933 skrev han:

Jeg har i de sidste Maaneder haft en stærk Lyst til at komme hjem til Danmark, og der gaar ikke en Dag, uden jeg tænker hjem, men paa den anden Side, er jeg ogsaa klar over, at det er et stort Skridt, der skal gøres, og at jeg maa være klar over enten eller, for at komme tilbage til Argentina, naar man først er taget herfra, kan slet ikke komme paa Tale, det er altfor daarligere Tider til og altfor megen Konkurrence og Arbejdsløshed.

I begyndelsen af 1934 dukkede for første gang konkrete planer op i brevene:

Selvfølgelig vil jeg gerne hjem, og naar Moder mener, at det nok skal gaa, saa tror jeg næsten

Torvet med urmagerforretningen i det lave hus og Lamps butik under markisen til højre. 1932.
Varde Lokalhistoriske Arkiv.

ogsaa, jeg kommer, hvornaar det bliver, ved jeg endnu ikke, men lille Moder kunde jo skrive lidt om, hvordan det er med Lamps Lejekontrakt, saa derefter kan jeg saa indrette mig.

Det ses intet steds i brevene, at Conrad var på vej hjem til Varde med en formue. Betingelsen for, at en emigrant kunne vende hjem i rollen som rig onkel, har altid været, at han var dygtig til drift af en eller anden slags virksomhed, oftest landbrug, og Con-

rad havde jo tilbragt årene i Argentina som funktionær. Derfor omtaltes en lejekontrakt i de sidste breve som en realistisk mulighed.

Conrad vendte senere i brevene tilbage til Lamps forretning, som åbenbart kunne blive ledig. Der må have været tale om Andreas Lamps kolonialforretning, der lå i enden af urmagerfamiliens ejendom Vester-gade 2. Lamp flyttede i slutningen af 1934 sin forretning til den Schultz'ske gård Torvet 4 og drev den videre dér, til han døde i

1942. Det blev der altså ikke noget ud af, men hjem kom Conrad. I september 1934 skrev han:

Ja, jeg kommer til Julen, jeg har set paa Dampene, og jeg tror det bliver med "Monte Sarmiento" jeg kommer, den er antagelig i Hamburg den 18/12, og saa kan jeg være hjemme den næste Dag, altsaa nogle Dage før Juleaften ...

Et langt liv

Som vi ved, det altid går, kommer sønnen fra Amerika hjem til jul. Således gik det også for Conrad. Han fik arbejde i Varde for forsikringselskabet Baltica, og han blev

igen en del af byens selskabsliv. Her mødte han en ung – meget yngre ekspeditrice, som han blev gift med i 1937. De boede nogle år i København og senere i Odense. Da den tyske besættelse var forbi, og tingene igen blev normale, flyttede de tilbage til Vestjylland og købte ejendommen Storegade 5, Tistrup, som var en urmager- og guldsmedforretning. Urene blev sendt til reparation i faderens forretning i Varde. I slutningen af tresserne overtog de et varmeregnskabskontor i Esbjerg og flyttede til Skolestien i Hjeriting. Hustruen døde i 1989 og Conrad i 2007 – den 18. juni – 102 år gammel.

Conrad Buurgaard Jensen blev 102 år og døde i 2007. Privateje.

Litteratur

- Bækhøj, Lars: *Danske i Argentina*. Det Danske Forlag 1948.
Høy, Ulrik: *Danskere i Argentina* i *Weekendavisen* 13.10.1995.
Kjær, Gunnar: *Landet bag hav*. Odense Universitetsforlag 1991.
Mikkelsen, Einar: *Hvor Gullet gror*. H. Hagerups Forlag 1927.
Møller, Erik Dybdal: *Danskere som indvandrere*. Poul Kristensens Forlag 2007.
Rytz, Harald Due: *Et liv i Argentina i årene 1928-32* i *Historisk Årbog for Rødding-egnen* 2009.

Andet materiale

Den Conradske brevsamling findes på Varde Lokalhistoriske Arkiv og er med Buurgaard-familiens tilladelse anvendte som kildemateriale til artiklen.

Knud Andreasen (1941-2016) var ingeniør og cand. mag. i historie. Efter erhvervkarrieren blev han i forbindelse med sit historiestudium ved Syddansk Universitet tilknyttet Historisk Samling fra Besættelsestiden 1940-45 i Esbjerg og Varde Lokalhistoriske Arkiv, de sidste fire år som arkivets leder. Hans specialeopgave fra 2008 har titlen: At overleve den tyske besættelse 1940-45. I øvrigt var han forfatter til en bog om Sct. Jacobi Skole i Varde samt til artikler i Fra Ribe Amt og andre historiske tidsskrifter.

Artiklen om Conrad Buurgaard Jensen er publiceret efter aftale med Poula Andreasen, Knud Andreasens enke.